

Brandweervrouwen: erfenis van de DDR

Achtergrond - 24 april 2018 - Auteur: Josta van Bockxmeer

Of het nu om machinisten, monteurs of natuurwetenschappers gaat, Duitsland kent veel initiatieven die vrouwen enthousiast moeten maken voor 'mannenberoepen'. In de DDR waren de rollen gelijk verdeeld tussen mannen en vrouwen. Een voorbeeld waaraan dat nu nog is te zien, is de vrijwillige brandweer.

Een aantal vrouwen zit in het gras. Ze dragen uniformbroeken met bretels, stevige laarzen, een van hen heeft een vilten hoed op haar hoofd. Op de achtergrond zijn de wielen van een auto te zien. Het is niet het beeld dat de meeste mensen bij de vrijwillige brandweer hebben. Maar het was het brandweerteam van Brigitte Schiffel, in het Brandenburgse Bad Freienwalde, ten tijde van de DDR.

Schiffel laat de zwart-witfoto zien in de brandweerkazerne van de Berlijnse wijk Weissensee. De nu 69-jarige is net teruggetreden als voorzitter van de brandweerbond van Berlijn. Ze is tot nu toe de enige vrouw die zo'n hoge positie binnen de brandweer heeft weten te bemachtigen. Maar in de DDR stond ze als brandweervrouw zeker niet alleen. Er was voor iedereen kinderopvang, alle vrouwen werkten en voor diensten bij de brandweer kregen ze vrij, stelt Schiffel. Na de eenwording werd het moeilijker gezin en brandweer te combineren.

In grote steden als Berlijn is de vrijwillige brandweer vooral een aanvulling op de professionele reddingsdiensten. Maar in landelijke gebieden is de vrijwillige brandweer de eerste die uitrukt bij brand en ongelukken. In Duitsland zijn meer dan een miljoen mensen lid van de vrijwillige brandweer. Maar zelfs met dat grote aantal komen de reddingswerkers vaak handen tekort. Het is een van de redenen dat zowel de vrijwillige als de beroepsbrandweer actief proberen vrouwen te werven.

Vrouwen zijn nodig

Volgens Kerstin Schmidt, die voor de brandweer in heel Duitsland verantwoordelijk is voor het vrouwenbeleid, kunnen vrouwen niet alleen vaak hetzelfde als mannen, maar hebben ze ook een toegevoegde waarde. "In stressvolle situaties zijn mannen vaak luid en hectisch", zegt ze in de lobby van

een hotel in Berlijn, waar ze voor een conferentie is. Vrouwen reageren volgens haar vaak rustiger en met meer empathie, wat zeker in noodgevallen van pas kan komen.

Bij de jeugdbrandweer lukt het al het percentage vrouwen te verhogen, daar bestaat 25 procent uit meisjes. Maar bij de volwassen vrijwillige brandweer is gemiddeld rond de 7,5 procent vrouw. Volgens Schmidt heeft dat er vooral mee te maken dat de brandweer moeilijk is te combineren met een gezin en een baan. Opvallend is dat het percentage vrouwen in de voormalige DDR veel hoger ligt. In Mecklenburg-Voorpommeren was het aandeel vrouwen aan de vrijwillige brandweer in 16 procent in 2016. In Baden-Württemberg was dat maar 5,3 procent.

Angelika Fleischmann doet onderzoek naar de geschiedenis van brandweervrouwen in de deelstaat Thüringen, waar zij net als Schiffel tijdens de DDR lid werd van een vrouwengroep. Het aantal vrouwen bij de brandweer nam na de oorlog sterk toe, vertelt ze aan de telefoon. Veel mannen kwamen niet terug van het front. In de DDR bleven vervolgens veel vrouwengroepen actief binnen de vrijwillige brandweer. Ze controleerden bijvoorbeeld de brandveiligheid van huizen en blusten branden. Het was een groot contrast met de BRD, waar het percentage vrouwen in de vrijwillige brandweer in 1989 nog onder de 2 procent lag.

Medische tests

Na de Duitse eenwording ging de vrijwillige brandweer van de DDR op in die van de BRD. Het werd de vrouwen niet makkelijk gemaakt, stelt Schiffel. De tests die de medische geschiktheid van de leden van de vrijwillige brandweer moesten beoordelen, werden veel strenger, waardoor de meeste vrouwen afvielen. "Het heette niet zo, maar we werden eruit gegooid", zegt Schiffel. Nog steeds is de lichamelijke geschiktheidstest voor veel vrouwen de reden dat ze niet worden toegelaten tot de beroepsbrandweer, schreef [de taz in 2014](#).

Voor de vrijwillige brandweer gelden andere lichamelijke eisen en de criteria zijn per deelstaat verschillend. Maar ook al zijn de tests in de loop der jaren aangepast, ook bij de vrijwillige brandweer mogen vrouwen vaak niet meedoen met 'mannenwerk' zoals het blussen van branden. In de DDR was dat volgens Schiffel niet zo: “Daar waren mannen en vrouwen gelijk.”

Mannenuniform

Ook discriminatie van vrouwen komt voor bij de vrijwillige brandweer. Volgens Schiffel keken brandweermannen na de val van de Muur vaak vreemd op als vrouwen ook al vroeg aanwezig waren in de kazerne. “Als vrouwen alleen of met zijn tweeën deel uitmaken van een groep, vragen ze zich sneller af of ze wel zullen blijven”, zegt Fleischmann. In een onderzoeksrapport uit 2007 staat dat vrouwen zich vaak storen aan de ruwe omgangsvormen en seksistische grappen binnen de brandweer. Hun bezigheden blijven vaak beperkt tot verzorgende taken en communicatie.

Bovendien zijn de voorzieningen vaak niet aangepast aan vrouwen. Meerdere brandweervrouwen vertellen dat ze moeten uitrukken in een mannenuniform, dat niet zo goed past. Vooral in de oudere kazernes zijn er vaak geen aparte kleedkamers en douches. Maar klagen willen de brandweervrouwen niet. “Meestal vind je er wel een oplossing voor”, zegt Fleischmann. Ook Schmidt zegt: “Als je besluit om bij de brandweer te gaan, weet je dat het er wat ruwer aan toegaat.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/25796/brandweervrouwen-erfenis-van-de-ddr>